

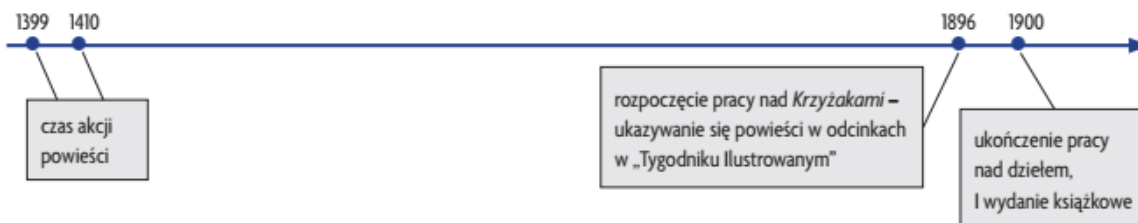
29 maja

TEMAT: DLA POKRZEPIENIA SERC. HENRYK SIENKIEWICZ KRZYŻACY.

Cele lekcji:

- zapoznanie uczniów z genezą powieści *Krzyżacy*;
- wykorzystanie kontekstu historycznego i kulturowego do analizy i interpretacji tekstu kultury;

1. Dla pokrzepienia serc – geneza powieści

Sienkiewicz ukończył pisanie swej powieści w 1900 roku. Pogarszająca się sytuacja Polaków w **zaborze pruskim** niepokoiła pisarza. Kanclerz **Otto von Bismarck** od samego początku swego urzędowania nie ukrywał nienawiści do narodu polskiego. To on był twórcą **Kulturkampf**, czyli akcji wymierzonej w prawa narodowe i obywatelskie Polaków. Język polski został usunięty ze szkół. Władze pruskie zwalczały polskie ziemiaństwo, duchowieństwo i inteligencję.

germanizacja

Sienkiewicz zauważył **podobieństwo między polityką Prus a działaniami Krzyżaków.**

Przedstawiając rycerzy polskich jako ludzi silnych, a zarazem prawych i godnych naśladowania, przyznawał im moralne prawo do zwycięstwa. Pisarz chciał również przypomnieć rodakom dawny triumf nad niemiecką potęgą i w ten sposób podnieść ich na duchu – pisał *dla pokrzepienia serc* Polaków walczących o zachowanie narodowej tożsamości.

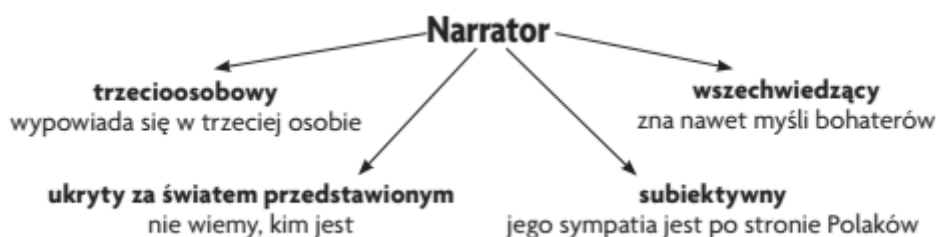
2. W wirze walki

Przyczyny wybuchu wojny z Krzyżakami w 1409 r.

- zajęcie Drezdenka, Santoka,
- zajęcie ziemi dobrzyńskiej,
- popieranie przez Polaków i Litwinów powstania Żmudzinów przeciw Zakonowi,
- afronty ze strony nowego mistrza – nie przyjmuje polskich posłów, którzy chcą mu złożyć życzenia z okazji jego wyboru, nakazuje, by w stosunkach z Polską zamiast łaciny używać języka niemieckiego,
- próby skłócenia Jagiełły z Witoldem poprzez wybór tego drugiego na rozjemcę w sporze polsko-krzyżackim.

- ❖ **Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie** – zakon rycerski, który powstał w Jerozolimie w XII wieku. Jego zadaniem była opieka nad rannymi i chorymi uczestnikami wypraw krzyżowych.
- ❖ Rycerze tego Zakonu, zwanych **Krzyżakami**, sprowadził do Polski w **1226 r. książę mazowiecki Konrad**. Oddał im w dzierżawę ziemię chełmińską. Krzyżacy mieli walczyć z pogańskimi Prusami, którzy zagrażali Mazowszu. Zakonnicy, na podstawie sfałszowanego dokumentu, uzyskali od papieża pełnię władzy w ziemi chełmińskiej i na zdobytych terenach.
- ❖ Krzyżacy nawracali Prusów w sposób niezwykle okrutny – „ogniem i mieczem”. Ci, którzy przeżyli, stali się rolnikami lub niewolnikami. Prusowie, wobec przewagi wroga, musieli się poddać i przyjąć chrzest.
- ❖ Zakonnicy zdobywali ziemie w dolnym biegu Wisły i na brzegach Zalewu Wiślanego. Budowali tam zamki zarządzane przez komturów, np. Kwidzyn, Elbląg, Frombork. Podbój Prus zakończył się w **1283 r.** Na stolicy zakonnego państwa wybrano **Malbork**.
- ❖ W **1307 r. Pomorze Gdańskie** zostało zajęte przez **Brandenburgczyków**. **Władysław Łokietek** poprosił o pomoc **Krzyżaków**. Zakonnicy pokonali najeźdźców, ale sami opanowali Gdańsk, a później zajęli całe Pomorze Gdańskie. Sąd papieski nakazał zwrot zagrabionych ziem. Zakonnicy nie podporządkowali się wyrokowi.
- ❖ Krzyżacy zawarli sojusz z **królem czeskim Janem Luksemburczykiem**, którego chcieli osadzić na polskim tronie i rozpoczęli wojnę z Polską. W **1331 r.** Łokietek odniósł **zwycięstwo pod Płowcami**.
- ❖ W **1332 r.** zakon krzyżacki ponownie napadł na Polskę, zagarniając **Kujawy i ziemię dobrzyńską**.
- ❖ Następca Łokietka – **Kazimierz Wielki** – postanowił rozwiązać konflikt z **Janem Luksemburskim na zjeździe w Wyszehradzie w 1335 r.** Zdecydowano, że Polska otrzyma ponownie Kujawy i ziemię dobrzyńską, ale nie dostanie Pomorza. Kazimierz Wielki odwołał się do papieża. Zwołano trybunał w **Warszawie**, który nakazał zwrócenie Polsce Kujaw, ziemi dobrzyńskiej i Pomorza Gdańskiego. Krzyżacy nie oddali zagrabionych ziem.
- ❖ W **1343 r. w Kaliszu** Kazimierz zawarł wieczysty pokój z Zakonem. Polska oddała Krzyżakom Pomorze, a w zamian otrzymała Kujawy i ziemię dobrzyńską. Kazimierz nadal używał jednak tytułu zwierzchnika Pomorza.
- ❖ Ataki Krzyżaków na państwo litewskie zmusiły księcia litewskiego **Jagiellę** do przyjęcia chrztu, na którym otrzymał imię Władysław, poślubił także Jadwigę Andegaweńską. Była to podstawa **unii polsko-litewskiej**.
- ❖ W roku 1401 młodszy brat Jagielly, **Świdrygiello**, zbuntował się przeciw Witoldowi. Szukał pomocy u Krzyżaków, którzy najechali Litwę. W 1404 r. doszło do zawarcia pokoju w **Raciażu**. Polska odkupiła ziemię dobrzyńską oddaną Krzyżakom w zastaw przez księcia Władysława Opolczyka.
- ❖ W 1402 r. Krzyżacy nabyli tzw. **Nową Marchię**, co miało im ułatwić kontakty z Zachodnią Europą i umacniało ich pozycję. Zajęli także **Santok i Dreźnieko**. Nowy wielki mistrz Ulryk von Jungingen dążył do wojny z Polakami.
- ❖ W **1409 r. na Żmudzi** wybuchło antykrzyżackie powstanie wspierane przez Litwinów. Doprowadziło to do zaostrzenia konfliktu z Krzyżakami.
- ❖ Zajęcie ziemi dobrzyńskiej przez Krzyżaków w 1409 r. rozpoczęło wojnę. Polska straciła też Złotoryję, Bobrowniki i Bydgoszcz. Ten ostatni gród Jagiello odzyskał. Zawarto rozejm. Zimą obie strony przygotowywały się do walki.
- ❖ Wojska polsko-litewsko-ruskie spotkały się pod Czerwińskiem. Po moście pontonowym przepравиły się na drugą stronę Wisły i ruszyły na Malbork. 15 lipca 1410 r. doszło do decydującej **bitwy pod Grunwaldem**.

3. Zapoznanie z tekstem

4. Porównanie tekstu popularnonaukowego i literackiego

Tekst popularnonaukowy	Tekst literacki
<ul style="list-style-type: none"> – przekazanie faktów historycznych; – opis konkretny, rzeczowy, zawiera dane liczbowe – postacie historyczne – przedstawienie ciekawostek w celu zainteresowania czytelnika – obecność terminów historycznych (np. <i>oddziały sojusznicze, stosunek sił</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – oparcie w źródłach historycznych, zachowanie podstawowych elementów prawdy historycznej (np. rozstawienie wojsk, przebieg walk) – subiektywne ukazanie faktów podporządkowane wizji artystycznej (np. użycie hiperboli dla podkreślenia siły wojsk polskich: <i>Sto tysięcy pokrytych żelazem głów i sto tysięcy par oczu podniosło się ku niebu</i>) – wprowadzenie do opisu bitwy postaci i wydarzeń fikcyjnych – zastosowanie środków właściwych dla opisu literackiego, tworzących nastrój, wpływających na odbiór czytelników – emocjonalność opisu
CEL: przekazanie informacji, zainteresowanie odbiorcy	CEL: twórcza ekspresja autora (cel artystyczny), oddziaływanie na emocje czytelnika